

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PL – Edgar Allan Poe: Havran a jiné básně, Eleonora

I. Havran

Vyrazil jsem okenici, když tu s velkou motanicí
vstoupil starodávný havran z dob, jež jsou tak záslužné;
bez poklony, bez váhání, vznešeně jak pán či paní
usadil se znenadání v póze velmi výhružné
na poprsí Pallady – a v póze velmi výhružné
si sedl jen a víc už ne.

Pták v svém ebenovém zjevu ponoukal mne do úsměvu
vážným, přísným chováním, jež bylo velmi vybrané –
„Ač ti lysá chochol v chůzi, jistě nejsi havran hrůzy,
jenž se z podsvětího šera v bludné pouti namane –
řekni mi své pravé jméno, plutonovský havrane!“ –
Havran děl: „Už víckrát ne.“

Žas jsem nad nevzhledem ptáka, jenž tak bez okolků kráká
bezobsažnou odpověď, jež prozrazuje bezradné;
velmi dobře vím, že není skoro ani k uvěření
pták či zvíře, jež si lení v póze velmi záhadné
na poprsí nade dveřmi – v póze velmi záhadné
a říká si: „Už víckrát ne.“

Potom, sedě na mramoru, ustal havran v rozhovoru
jako duše, v jedno slovo samotářsky zabrané –
až jsem si řek v duchu, takže nedošlo mu to až k sluchu:
„Věřím pevně na předtuchu, osud často okrad mne
jak mé naděje, i on se k ránu odtud vykradne.“
Však havran dí: „Už víckrát ne.“

Zaražen, an na mne hledí s přiléhavou odpovědí,
říkám si: „Tot' bezpochyby pochyť velmi obratně
od pána, jež osud vedl neštěstím a navždy svedl,
takže nic už nedovedl zpívat než ty bezradné –
pohřební a smutné písně, refrény, tak bezradné,
jako je: Už víckrát ne!“

Když však havran bez ustání ponoukal mne k usmívání,
přistrčil jsem křeslo mysle, že mne něco napadne,
když se vhroužím do sametu ve vzpomínkách na tu větu,
přemýšleje, co as je tu, nad čím řek své bezradné,
nad čím příšerný ten pták zde říká svoje bezradné
„už víckrát ne“.

Tak jsem seděl nad dohady, mlčky, marně, bez nálady
pod ptákem, jenž v hloubi prsou nepřestával bodat mne,
kles jsem s zamyšlenou tváří do podušky na polštáři,
na niž padá lampa, v záři matné, mdlé a malátné,
ale do níž nevboří své ruce, mdlé a malátné,
ona víckrát, víckrát ne.

Zdalo se, že u stínidla houstne světlo od kadidla,
že se bezpochyby anděl v zvoncích z nebe propadne.
„Chudáku, tvůj Bůh ti v zpěvu posílá sem pro úlevu
balzám na tvou starou něhu, po němž navždy vychladne,
po němž láska k Lenoře v tvé mysli navždy zapadne“ –
však havran děl: „Už víckrát ne.“

„Proroku,“ díím, „mene tekel, ať jsi pták anebo z pekel,
synu podsvětí, a přece proroku, pojď hádat mně –
statečně, byť opuštěný žiji zaklet v této zemi,
dům mám hrůzou obklíčený, zda tvá věštba uhádne,
zdali najdu balzám v smrti, zda tvá věštba uhádne“ –
havran dí: „Už víckrát ne.“

„Proroku,“ díím, „mene tekel, ať jsi pták anebo z pekel,
při nebí, jež nad námi je, při Bohu, jenž léká mne,
rci té duši, jež žal tají, zdali aspoň jednou v ráji
tu, již svatí nazývají Lenora, kdy přivine,
jasnou dívku Lenoru kdy v náruči své přivine“
havran dí: „Už víckrát ne.“

„Tos řek jistě na znamení, že se chystáš k rozloučení,
táhni zpátky do bouře a do podsvětí, satane! –
Nenech mi tu, starý lháři, ani pírkou na polštáři,
neruš pokoj mého stáří, opusť sochu, havrane!
Vyndež zobák z mého srdce, opusť sochu, havrane!“
Havran dí: „Už víckrát ne.“

Pak se klidně ulebedí, stále sedí, stále sedí
jako d'ábel na bělostných nadrech Pallas Athéné;
oči v snění přimhouřeny na pozadí bílé stěny,
lampa vrhá beze změny jeho stín, jímž uhrane –
a má duše z toho stínu, jímž mne navždy uhrane,
nevzchopí se – víckrát ne.

(E. A. Poe: Havran a jiné básně, Praha 2003, překlad V. Nezval)

II. Eleonora

Ta, kterou jsem v mládí miloval a o které dnes klidně a přesně mohu psát tyto vzpomínky, byla
jedinou dcerou jediné sestry mé dávno zesnulé matky. Eleonora - tak se má sestřenka jmenovala.
Stále jsme žili spolu pod tropickým sluncem v Údolí duhových trav. Do té doliny nikdo sám
nezabloudil, neboť ležela daleko a vysoko mezi hřebeny mohutných svahů, jež čněly kolem ní a
stínily její nejlíbeznější koutky. Nablízku nebylo jediné vyšlapané cesty; a kdo by se chtěl dostat k
našemu šťastnému domovu, byl by se musel prodírat listovím tisíců lesních velikánů a drtit nádheru
milionů vonných květů. A tak jsme si žili docela sami, nestarajíce se o svět, který byl mimo naše

údolíčko - já, sestřenka a její matka. (...)

Patnáct let jsme se toulali s Eleonorou ruku v ruce tímto údolím, než do našich srdcí vstoupila láska. Bylo to jednou večer, na sklonku jejích patnácti a mých dvaceti let, tulili jsme se k sobě pod plazivými stromy a shlíželi na své obrazy v hladině Řeky mlčení. Do konce toho blahého dne jsme již nepromluvili a také příští den jsme pronesli jen několik plachých slov. Přičarovali jsme z té hlubiny boha Erota a teď jsme cítili, že v nás roznítil horoucí duše našich předků. Vášně a s ní fantazie, po staletí vyznačující náš rod, draly se na povrch a vdychovaly opojené blaženství do celého Údolí duhových trav.(...)

Půvab Eleonory byl půvabem serafo, ale byla to dívka prostá a nevinná, tak jako celý její krátký život, který tu prožila uprostřed kvítí. Nedovedla lstivě zastírat horoucí lásku, planoucí v jejím srdci - v srdci, jehož nejniternější taje mi odhalovala, když jsme spolu putovali Údolím duhových trav a rozprávěli o převelikých změnách, jež se v něm nedávno udály.

A jednou také v slzách promluvila o poslední smutné proměně, která stíhá člověčenstvo; od té doby se stále vracela jen a jen k tomuto bolestnému tématu, proplétajíc jím všechny naše hovory, tak jako se v písních barda Širáze opakují stále stejné obrazy v nových a nových jímavých variacích.

Věděla, že je poznamenána spárem Smrti - že jako efemerida byla stvořena do krásy, jen aby skonala; ale hrobu se děsila z jednoho pomyšlení; řekla mi to jednou za soumraku u břehu Řeky mlčení. Rmoutila se představou, že až ji pochovám v Údolí duhových trav, opustím navždy ty blažené kouty, a lásku, která nyní tak vášnivě patří jí, odnesu a dám ji nějaké dívce v dalekém všedním světě. A tu jsem se vrhl k nohám Eleonory a přísahou slíbil jí i nebesům, že se nikdy s žádnou dcerou této země neožením - že se nikdy v ničem nezpronevším její drahé památce ani památce vroucné náklonnosti, již mne obšťastnila. A vyzýval jsem všemocného vládce vesmíru, aby byl svědkem mé zbožné, posvátné přísahy. A svolával jsem na sebe takovou kletbu od Boha i od ní, té elysejské světice - kletbu, která mne měla stihnout, kdybych slib zradil -, že se ani neodvažuji hrůzy tohoto trestu vyličít. A jasné oči Eleonory se při mých slovech ještě více rozjasnily; a povzdychla si, jako bych jí z hrudi sňal nesmírné břímě; a chvěla se a přehořce plakala; avšak přísahu přijala (vždyť byla pouhé dítě) a to jí velmi ulehčilo umírání. A několik dní nato mi řekla, když tiše umírala, že za útěchu, kterou jsem vlil do její duše, bude tato duše, až ona odejde, nade mnou bdít, a bude-li jí to dovoleno, v hodinách nočního bdění se ke mně bude ve viditelné podobě vracet; není-li to však v moci duší v ráji, dá prý mi aspoň často znamení, že je u mne: večerním vánkem na mne dýchne, naplní vzduch, který dýchám, vůněmi z andělských kadidelnic. A s těmito slovy se rozžehнала se svým nevinným životem a uzavřela tak první epochu mého života.

(E. A. Poe: Černý kocour a jiné povídky, Mladá fronta Praha 1988, str. 120 – 123)

Interpretace textu:

1. Určete literární druh ukázky.
2. Najděte v obou ukázkách znaky romantismu.
3. Najděte společný motiv obou ukázek.
4. Kdo byla Eleonora? Kolik jí bylo let? Jaký byl její osud?
5. Z čeho měla Eleonora obavu?

6. Co Eleonoře vypravěč slíbil?
7. Jakou formou je napsána druhá ukázka? Doložte příkladem v textu.
8. Jak autor popisuje havrana?
9. Najděte v první ukázce příklad zvukomalby.
10. Jak oslovuje lyrický subjekt havrana?
11. Kde se havran usadil?
12. Najděte v první ukázce epizeuxis. Vysvětlete tento literární pojem.
13. V obou ukázkách se autor zmiňuje o postavách z období antiky. Které to jsou?

Edgar Allan Poe: Havran a jiné básně

1. Z kolika básní se skládá básnická sbírka?
2. Co je hlavním tématem básně Havran?
3. Jak odpovídá havran na dotazy básníka?
4. Objevuje se Lenora v některé jiné básni sbírky?
5. Uveďte názvy dalších básní sbírky.
6. Které autobiografické rysy můžeme najít v obou ukázkách?